

NARODOWY BANK POLSKI

Monety kolekcjonerskie

Skarby Stanisława Augusta

Stanisław Leszczyński
(1704–1709, 1733–1736)

Skarby Stanisława Augusta

Wyjątkowa seria złotych i srebrnych monet kolekcjonerskich o nominałach 500 zł i 50 zł – „Skarby Stanisława Augusta” – odwzorowuje słynną osiemnastowieczną serię medalierską z wizerunkami królów Polski wykonaną na zlecenie Stanisława Augusta Poniatowskiego.

Królewskie medale powstawały w mennicy warszawskiej w latach 1791–1797/1798. Ich twórcami byli dwaj wybitni medalierzy Jan Filip Holzhaeuser i Jan Jakub Reichel. Medale były wzorowane na portretach namalowanych w latach 1768–1771 przez Marcella Bacciarellego do Pokoju Marmurowego w Zamku Królewskim w Warszawie. Monety emitowane przez Narodowy Bank Polski są wiernymi replikami medali, zachowują średnicę i wysokość reliefu oryginałów. Dotyczy to portretów królewskich prezentowanych na rewersach monet. Odwrotne strony medali z życiorysami królów, umieszczone na awersach monet, zostały pomniejszone, ponieważ towarzyszy im otok z nazwą państwa, godłem Rzeczypospolitej, nominałem oraz rokiem emisji. Życiorysy monarchów, jak również napisy na awersach medali towarzyszące portretom władców, zredagowane są po łacinie. Ostatecznej redakcji tych tekstów dokonał zapewne sam król Stanisław August. Imiona monarchów w języku polskim umieszczone zostały na boku monet; tamże znajduje się nazwa serii „Skarby Stanisława Augusta”.

Poczet królów polskich wykonany na zlecenie Stanisława Augusta Poniatowskiego składał się z wizerunków 23 monarchów. Był tu o jeden portret królewski więcej niż na obrazach Bacciarellego, którego cykl obejmuje 22 obrazy. Dodatkowy portret Stanisława Leszczyńskiego, umieszczony na medalu, powstał najprawdopodobniej na podstawie obrazu Jana Bogumiła Plerscha. Obie serie, malarska i medalierska, zaczynają się od Bolesława Chrobrego, a kończą wizerunkiem Augusta III Sasa. W Pokoju Marmurowym od XVIII wieku naczelne miejsce zajmuje jednak kilkakrotnie większy od pozostałych królewskich portretów wizerunek Stanisława Augusta w pełnej postaci, w stroju koronacyjnym. Zapewne więc i serię medalierską zamykać miał medal z wizerunkiem aktualnie panującego monarchy. Abdykacja, emigracja i rychła śmierć króla w początku 1798 r. uniemożliwiły realizację tego zamierzenia.

Seria monet „Skarby Stanisława Augusta” obejmuje 24 wizerunki monarchów – 23 z oryginalnej serii królewskiej oraz portret Stanisława Augusta, odtworzony według medali z epoki. Tak jak w XVIII wieku medale, monety będą bite w złocie i w srebrze.

Tomasz Bylicki
starszy kustosz
Muzeum Historyczne m.st. Warszawy

Król, wyniesiony na tron podczas szwedzkich zamieszek w Roku Pańskim 1705, ustąpił sile powracającego Augusta II.

Po śmierci tegoż jednogłośnie wybrany Roku Pańskiego 1733. Ustupując przed przemocą, na podstawie traktatu wiedeńskiego Roku Pańskiego 1736 objął we władanie Lotaryngię. Filozof, dobroczyńca, pomny zawsze na ojczyznę, przypadkowymi płomieniami poparzony, umarł w Lunéville Roku Pańskiego 1766, w dniu 23 lutego, mając lat 89.

Stanisław Leszczyński (1704–1709, 1733–1736)

Dwudziesta druga moneta serii przedstawia Stanisława I Leszczyńskiego (1677–1766), który dwukrotnie obejmował tron polski, a ostatnie 30 lat długiego życia spędził jako książę Lotaryngii i Baru. Po wybuchu wojny północnej, gdy August II zrzekł się korony polskiej, z woli szlachty polskiej i króla szwedzkiego 12 lipca 1704 r. Stanisław został obrany na króla i koronowany 4 października 1705 r. Po klęsce Szwedów pod Połtawą w 1709 r. został zmuszony do emigracji, a na tron polski powrócił August II. Po jego śmierci, w 1733 r. odbyła się w Warszawie podwójna elekcja; 12 września, podczas pierwszej z nich, na króla został obrany Stanisław z poparciem Francji, a 5 października August III Sas z poparciem Rosji. Wybuchła wojna sukcesyjna o tron polski, w którą były zaangażowane obce mocarstwa (co dosadnie ilustruje powiedzenie „Jedni do Sasa, drudzy do Lasa”). W jej wyniku w styczniu 1736 r. Stanisław złożył koronę i z łaski króla francuskiego Ludwika XV osiadł w Lotaryngii.

Na rewersie monety widnieje przeniesione z medalu popiersie króla (zapewne według obrazu Jana Bogumiła Płerscha) w lewym profilu, z krótkimi włosami zaczesanymi do tyłu, z wąsami, w kirysie i w płaszczu z futrzanym kołnierzem spiętym zaponą.

Na awersie monety czytamy tekst z rewersu medalu (w tłumaczeniu): *Król, wyniesiony na tron podczas szwedzkich zamieszek w Roku Pańskim 1705, ustąpił siłę powracającego Augusta II. Po śmierci tegoż jednogłośnie wybrany Roku Pańskiego 1733. Ustupując przed przemocą, na podstawie traktatu wiedeńskiego Roku Pańskiego 1736 objął we władanie Lotaryngię. Filozof, dobroczyńca, pomny zawsze na ojczyznę, przypadkowymi płomieniami poparzony, umarł w Lunéville Roku Pańskiego 1766, w dniu 23 lutego, mając lat 89.*

Stanisław Leszczyński herbu Wieniawa był synem podskarbiego Rafała Leszczyńskiego i Anny z Jabłonowskich. Odebrał staranne wykształcenie domowe i w gimnazjum protestanckim w Lesznie. W 1698 r. pojął za żonę Katarzynę Opalińską. August II mianował go w 1699 r. wojewodą poznańskim. Po wkroczeniu wojsk szwedzkich do Polski Stanisław Leszczyński przystąpił do antykrólewskiej konfederacji warszawskiej. Zawiązał sojusz z królem szwedzkim Karolem XII, który wysunął go na kandydata do tronu polskiego, widząc jego wpływy w Wielkopolsce. Po abdykacji Augusta II obrano na króla polskiego Stanisława Leszczyńskiego. Panował pięć bez mała lat, w czasie których trwała w Polsce wojna ze Szwedami.

Po ponownym objęciu władzy przez Augusta II Stanisław z rodziną wiodł życie tułaczę, podejmując nieskuteczne próby powrotu na tron. W latach 1714–1719 Szwedzi uczynili go panem Księstwa Dwóch Mostów (Zweibrücken), a następane lata, do 1733 r., spędził w Wissembourgu w Alzacji. W 1725 r. w Fontainebleau odbyło się wesele – król francuski Ludwik XV ożenił się z młodszą córką Stanisława Marią. Dzięki protekcji zięcia Leszczyński w 1733 r. ponownie włożył polską koronę i ponownie, mimo wojny zbrojnej, nie zdołał jej utrzymać. Wrócił do Francji, gdzie otrzymał w dożywocie Księstwo Lotaryngii i Baru. Przez 30 lat panowania zyskał tam uznanie jako dobry gospodarz, mecenas sztuki i nauki. Nosił najwyższe francuskie odznaczenie – Order Ducha Świętego. Założył uczelnię w Lunéville i Nancy (gdzie stoi jego pomnik), przyjmował u siebie encyklopedystów, m.in. Woltera i Monteskiusza, ufundował szpital dla ubogich, tam napisał wydane anonimowo postępowe dzieło *Głos wolny wolność ubezpieczający*.

Nieszczęśliwe zdarzenie zakończyło życie Stanisława Leszczyńskiego. Rewolucja zniszczyła jego nagrobek w Nancy; szczątki przywieziono do kraju, gdzie ostatecznie w 1938 r. złożono je w katedrze wawelskiej, w krypcie Zygmuntowskiej.

Monety kolekcjonerskie Stanisław Leszczyński

Nominał 500 zł

metal: Au 999,9/1000

stempel: zwykły

średnica: 45 mm

masa: 62,2 g

napis na obrzeżu: SKARBY STANISŁAWA AUGUSTA

* STANISŁAW LESZCZYŃSKI *

nakład: do 600 szt.

Projektant rewersu –

Anna Wątróbska-Wdowiarska

Projektant awersu oraz napisów

na rewersie – Robert Kotowicz

Na zlecenie NBP monetę

wyprodukowała Mennica Polska S.A.

Emisja: 26 stycznia 2023 r.

Nominał 50 zł

metal: Ag 999/1000

stempel: zwykły

średnica: 45 mm

masa: 62,2 g

napis na obrzeżu: SKARBY STANISŁAWA AUGUSTA

* STANISŁAW LESZCZYŃSKI *

nakład: do 6000 szt.

Projektant rewersu –

Anna Wątróbska-Wdowiarska

Projektant awersu oraz napisów

na rewersie – Robert Kotowicz

Na zlecenie NBP monetę

wyprodukowała Mennica Polska S.A.

Emisja: 26 stycznia 2023 r.

Bolesław Chrobry
(992–1025)
Emisja: 12 III 2013 r.

Władysław Jagiełło
(1386–1434)
Emisja: 3 III 2015 r.

Wacław II Czeski
(1291–1305)
Emisja: 22 V 2013 r.

Władysław Warneńczyk
(1434–1444)
Emisja: 15 IX 2015 r.

Władysław Łokietek
(1320–1333)
Emisja: 13 IX 2013 r.

Kazimierz Jagiellończyk
(1447–1492)
Emisja: 3 XII 2015 r.

Kazimierz Wielki
(1333–1370)
Emisja: 3 III 2014 r.

Jan Olbracht
(1492–1501)
Emisja: 14 VI 2016 r.

Ludwik Węgierski
(1370–1382)
Emisja: 10 IX 2014 r.

Aleksander Jagiellończyk
(1501–1506)
Emisja: 7 XII 2016 r.

Jadwiga Andegaweńska
(1384–1399)
Emisja: 4 XII 2014 r.

Zygmunt I Stary
(1506–1548)
Emisja: 12 VII 2017 r.

Zygmunt August
(1548–1572)
Emisja: 7 XII 2017 r.

Michał Korybut Wiśniowiecki
(1669–1673)
Emisja: 2 XII 2021 r.

Henryk Walezy
(1573–1575)
Emisja: 12 VII 2018 r.

Jan III Sobieski
(1674–1696)
Emisja: 9 II 2022 r.

Stefan Batory
(1576–1586)
Emisja: 17 I 2019 r.

August II Mocny
(1697–1706, 1709–1733)
Emisja: 1 XII 2022 r.

Zygmunt III Waza
(1587–1632)
Emisja: 23 I 2020 r.

Stanisław Leszczyński
(1705–1709, 1733–1736)
Emisja: 26 I 2023 r.

Władysław IV Waza
(1632–1648)
Emisja: 3 XII 2020 r.

August III Sas
(1733–1763)

Jan Kazimierz Waza
(1648–1668)
Emisja: 26 I 2021 r.

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

Projekt monety w przygotowaniu

Emisja wartości kolekcjonerskich stanowi okazję do upamiętnienia ważnych historycznych rocznic i postaci oraz do rozwijania zainteresowań polską kulturą, nauką i tradycją.

Zapraszamy do zapoznania się z planem emisji na stronie internetowej: www.nbp.pl/monety. Sprzedaż monet kolekcjonerskich emitowanych przez NBP jest prowadzona w oddziałach okręgowych NBP oraz przez sklep internetowy NBP.

Na Państwa dodatkowe pytania odpowiedzą nasi konsultanci pod numerem telefonu: 22 185 17 05.

Następna moneta z serii „Skarby Stanisława Augusta” – „August III Sas”.

Narodowy Bank Polski jest centralnym bankiem państwa odpowiadającym za politykę pieniężną i stabilność cen. Jego funkcje określa Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej i Ustawa o NBP. NBP ma wyłączne prawo emisji pieniądza. Jako bank centralny nie prowadzi rachunków bankowych obywateli, nie przyjmuje od nich lokat ani nie udziela kredytów. Prowadzi natomiast obsługę budżetu państwa, a także podmiotów sektora finansów publicznych. Gromadzi rezerwy walutowe państwa i zarządza nimi. Pełni funkcję banku banków, tworząc warunki do działania systemu bankowego. Jest również jednym z najważniejszych ośrodków naukowo-analitycznych w dziedzinie ekonomii i rynków finansowych.

Więcej o NBP: www.nbp.pl

Narodowy Bank Polski

Dbamy o wartość polskiego pieniądza